

"זְדַבַּרְתָּ בָּם"

וּשְׁנַנְתֶּם לְבַגְדֵיכֶם וְדַבַּרְתֶּם בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ וּבְיִשְׁבְּכֶךָ וּבְקוֹמְךָ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, דְּבָרִים פָּרָק 1 פּוֹק 2

י"ט חשוון תשס"ז * 10 בנובמבר 2006

פרשת השבוע למשפחה

עקדה

גדול ניסיונותיו של אברהם הוא ללא ספק עקדת יצחק המסופר בסוף פרשת וירא, בראשית כ"ב. מעבר לכל מיני משמעויות של העקדה, וראו להלן את המאמר של יהודה זלצברג, אפשר לראות בסיפור משל להקרבה למען אידאל. ב-7 בנובמבר 1944, כ"א בחשוון תש"ד, הוצאה להורג חנה סנש. היה זה סוג של עקדה מצד היישוב הציוני בארץ: התחושה אז הייתה שהצנחת שלושים ושמונה צעירים נועזים באירופה הכבושה, כדי לעזור לכוחות הבריית, היא המעשה הראוי במסגרת המלחמה נגד כוחות הרוע וגם במסגרת המאבק להגשמת חזון מדינת היהודים. במילותיה של חנה עצמה: "רעיון אחד מעסיק אותי בלי לחדול – ארץ ישראל. מקום אחד יש בעולם שלשם איננו נפלים, אף לא מהגרים, אלא באים הביתה – ארץ ישראל." מתוך יומנה, 17 ביולי 1939.

דוא"ל המערכת לרעיונות ולתגובות:
vedibartabam@gmail.com

פרשת וירא

"חֲלֹלָה לֹךְ מַעֲשֵׂת כְּדָבָר הַזֶּה לְחַמֵּית צְדִיק עִם רָשָׁע וְהִיָּה כְּצִדִיק כְּרָשָׁע. חֲלֹלָה לֹךְ חֲשַׁפְט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט"

הנושאים בפרשה:

הבשורה לאברהם ולשרה על הולדת יצחק אברהם מתדיין עם ה' להצלת סדום חורבן סדום ועמורה והצלת לוט ומשפחתו אברהם ושרה בגרר הולדת יצחק וגירוש ישמעאל ברית אברהם ואבימלך עקדת יצחק

בלימוד השבת נתמקד בשיח בין אברהם לה' לפני הפיכת סדום

קראו מהתנ"ך את פרק יח פסוקים יז-לג עם בני משפחתכם. (הפסוקים מופיעים בעמוד 3) חלקו את דברי ה' ואברהם לשני בני משפחה, קראו כדו-שיח.

אפילו עשרה צדיקים לא נמצאו בסדום....

בקטע המופלא שלפנינו מדבר אברהם אל ה' כאל בשר ודם. יש כאן האנשה של האל (האנשה = ייחוס תכונות אנושיות לחפץ דומם או לבעל חיים. במקרים רבים משתמשים בהאנשה גם כאשר מדובר במושגים מופשטים, כגון ביחס לאל. תיאורים כאלה פועלים לפי הכלל של 'דיברה תורה בלשון בני אדם', כי כך מבינים בני האדם את הדברים).

בפרשת וירא בא לידי ביטוי הקשר שנוצר בעקבות הברית בין אברהם ובין הקב"ה, ברית שמביאה לקירבה, לאחריות ולשיתוף. בקטע זה אברהם מוכיח שהוא ראוי להיות בן בריתו של הקב"ה.

שאלות לחשיבה ולשיתוף

מהי השאלה הגדולה שעולה מהמסופר? מה באה התורה ללמד אותנו על החיים?

היזכרו בנח: איך הוא הגיב כשמע על הכוונה של ה' לעשות מבול ולהשמיד את העולם?

שאלו את הילדים: במה אברהם שונה מנח? איך מבטא אברהם בקטע זה את תעוזתו מחד גיסא ומאידיך גיסא כבוד כלפי ה'? מה התנהגותו של אברהם בקטע זה של הפרשה, מלמדת אותנו?

השופט כל הארץ - מדרש מבראשית רבה,

פְּרָשָׁה מ"ט, ט מתורגם מארמית

'אמר רבי לוי: "השופט כל הארץ ל'א יעשה משפט?" אמר אברהם לה': "אם 'עולם' אתה מבקש – אין דין, ואם 'דין' תבקש – אין עולם. אתה תופס את הסקל בשני קצותיו, רוצה אתה עולם ורוצה אתה דין, ואם אין אתה מותר מעט – אין העולם מתקיים."

אמר לו הקדוש ברוך הוא: "אברקם, אֶהְבֶּתְךָ"

צְדָק" תהלים מ"ח 8, אֶהְבֶּתְךָ לְצִדָּק (להצדיק) אֶת בְּרִיּוֹתַי, וְנִתְשָׁנָא רָשָׁע" (שם) – שְׁנֵאתָ מְלִיכָו, "על פן משתך אל הים אל היב שמן ששון מתבכיך" (שם). מִנְּתָ נַעַד אֶצְלֶךָ - עשרה דורות היו. ומפלם ל'א זכרתי אלא אותך'.

מדרש זה בא לבטא את המתח בין מידת הרחמים ומידת הדין בעולם. לפי המדרש אין העולם יכול להתקיים על פי דין בלבד אלא זקוק 'לפנים משורת הדין', ליחס של סלחנות וותרנות, ולסניגור המעונין להצדיק את הבריות. שימו לב לדרש על המלה צדק. **מה דעתכם על המדרש?**

לסיום – סיפור חסידי אהוב

אמר רבי שמחה בונם לתלמידיו: כל אחד צריך שיהיו לו שני כיסים ויכול להשתמש בהם לפי צורך. בכיס אחד צריכה להיות מונחת האימרה: "בשבילי נברא העולם" ובכיס השני האימרה (הלקוחה מן הקטע שלפנינו) "נָאֵן כִּי עֶפֶר נֶאֱפָר". חשבו עד כמה קטע זה (על אברהם) מבטא את גודל **רוחו** של האדם... ואת מוגבלותו. **ורוחנו?**

שבת שלום

טובה אביחי-קרמר

על הניסיון

פרשת "וירא" היא אחת הפרשות העמוסות והיצריות ביותר בחומש בראשית ובתורה בכלל, "מתחרה" ראויה לפרשיות המציגות את סיפורי יוסף ואחיו. למראית עין אולי נדמה שאין קשר ישיר בין הסיפורים על סדום ועמורה, אברהם ואבימלך ועקדת יצחק, אך מילה אחת יכולה להכיל בתוכה את כל העניינים הללו: ניסיון.

מחד, בני סדום אינם עומדים בניסיון השיגרתי של התמודדות עם הפיתויים היומיומיים, ומנגד אברהם מצליח לעמוד גם בנסיונות חז-פעמיים ובלתי-אנושיים. קריאת הפרשה ובמיוחד סיפור עקדת יצחק מעלה את השאלה הגדולה – מדוע? מה תורמת ההתעללות באברהם, מה טיב הניסיון הזה ולשם מה הוא נחוץ?

השאלה לא נעלמה מעיני הפרשנים כמובן, ותשובות אפשריות מובאות במדרש שלפנינו. הציטוט לקוח ממדרש תנחומא (ויש לו עוד מספר גרסאות בספרי מדרש אחרים) ומביא שלושה משלים חביבים הלקוחים מחיי היומיום הכפריים של היהודים בימי הביניים המוקדמים.

על פניו המשלים דומים ועניינם הבחנה בין סחורה טובה ואיכותית לזו הפשוטה והירודה. מדוע אם-כן מובאות כאן שלוש דעות שונות? מפני שכל דעה מציגה פן מעט שונה בהבנת הצורך בניסיון ובהשפעתו על האדם.

על-פי רבי יונה הניסיונות מיועדים לשפר ולהשביח את

אמונתו של הצדיק, כמו שפשתן איכותי משתבח ככל שכותשים אותו יותר. לפי דעה זו מה שנראה לנו אולי כפרדוקסלי מובן באור אחר לגמרי על ידי הצדיק – מבחינת אברהם בנו ניתן לו על ידי הקב"ה ולכן אין מקום לערעור על הדרישה להקריבו, וכשהקב"ה מבהיר ברגע האחרון שכל זה אינו אלא מבחן, מקבל אברהם בחזרה את יצחק בתוספת חיזוק האמונה.

בניגוד לרבי יונה, המייחס את הניסיון לקשר בין האדם הפרטי ליצרו, רבי יהודה בר-שלום רואה את הניסיון של אברהם כמבחן בהקשר לאומי-היסטורי. כפי שהכדר מקיש ובודק את עמידות הכדים שיצר כדי לזהות את האיכותיים, כך מנסה הקב"ה את אברהם כדי לבחון האם הוא ראוי לייעודו כאבי האומה.

הדעה השלישית של רבי אלעזר אינה רואה בניסיון מבחן אלא צורך קיומי של הדור. על אברהם לשאת בעול הניסיונות כדי לכפר על עוונות דורו, כפי שהפרה הטובה נושאת בעול כבד יותר בכדי להקל על הפרה החלשה. הד לדעה זו נמצא בתחינה קצרה שנאמרת כל בוקר בתפילת שחרית: "ריבונו של עולם, כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו..."

בין אם מבינים את סיפור העקדה כמבחן אישי, לאומי או קוסמי, אין ספק שעמידתו של אברהם בניסיון מציבה אותו כמודל לאמונה בלתי-מעורערת וביטחון מלא באל לכל הדורות שיבואו.

יהודה זלצברג

אב לתלמידה בגן קשת

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

הפסוקים בהקשר למאמר של טובה:

פרק יח פסוקים יז-לג

(יז) וְהָיָה אָמַר הַמְכַסֶּה אֹנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה: (יח) וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גְדוֹל וְעֵצוֹם וְנִבְרָכוּ בוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (יט) כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת בְּנָיו וְאֶת בְּתוּלָתוֹ וְאֶת אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרֹךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבְיֵא ה' עַל אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו:

(כ) וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקֵת סֹדֶם וְעִמְרָה כִּי רַבָּה וַחֲטָאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד: (כא) אֲרָדָה נָא וְאַרְאֶה הַכְּצַעֲקֵתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם לֹא אֲדַעַה: (כב) וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֻמָּה וְאַבְרָהָם עֹדְנָו עֹמֵד לִפְנֵי ה':

(כג) וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע: (כד) אוֹלַי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסְפָּה וְלֹא תִשָּׂא לְמַקּוֹם לְמַעַן חַמְשִׁים הַצְדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: (כה) חָלָלָה לְךָ מַעֲשֵׂת כְּדָבָר הַזֶּה לְחַמֵּית צְדִיק עִם רָשָׁע וְהִיָּה כְּצְדִיק כְּרָשָׁע. חָלָלָה לְךָ הַשִּׁפְט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט:

(כו) וַיֹּאמֶר ה' אִם אֶמְצָא בְּסֹדֶם חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאֵתִי לְכָל הַמְּקוֹם בְּעִבְרָם:

(כז) וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִהּ נָא הוֹאֵלְתִי לְדָבָר אֵל אֲדֹנָי וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר: (כח) אוֹלַי יַחֲסְרוּן חַמְשִׁים הַצְדִיקִים חַמְשֵׁה הַתְּשׁוּחִית בְּחַמְשֵׁה אֶת כָּל הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית אִם אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים וְחַמְשֵׁה: (כט) וַיִּסַּף עוֹד לְדָבָר אֲלֵיו וַיֹּאמֶר אוֹלַי יִמְצָאוּ שָׁם אַרְבָּעִים:

וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעִבּוֹר הָאֲרָבָעִים:

(ל) וַיֹּאמֶר אֵל נָא יַחַר לְאֲדֹנָי וְאַדְבְּרָה אוֹלַי יִמְצָאוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים:

וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה אִם אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים:

(לא) וַיֹּאמֶר הֲנִהּ נָא הוֹאֵלְתִי לְדָבָר אֵל אֲדֹנָי אוֹלַי יִמְצָאוּ שָׁם עֶשְׂרִים:

וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרִים:

(לב) וַיֹּאמֶר אֵל נָא יַחַר לְאֲדֹנָי וְאַדְבְּרָה אֶךְ הַפְּעַם אוֹלַי יִמְצָאוּ שָׁם עֶשְׂרָה:

וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרָה:

(לג) וַיֵּלֶךְ ה' כְּאֲשֶׁר כָּלָה לְדָבָר אֵל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ:

גשם בעתו

בקשת גשמים מתחילה ברמזים, ממשיכה באמירה ונכנסת לשגרה של תפילה רק בחודש חשון. חג סוכות רווי סמלים ומנהגים הקשורים למים ולגשמים: ארבעת המינים הגדלים ליד מקורות מים, ניסוך המים, שמחת בית השואבה ומנהג חיבוט ערבות. מטרתם של אלה היא לבקש מן הקב"ה שייתן לנו גשמים בעתם, ובכל זאת בשבעת ימי החג לא מוזכרים הגשמים מפורשות כדי שאפשר יהיה לקיים את מצוות הישיבה בסוכה; גשמים מוזכרים רק בסופו של החג, ביום שמיני עצרת. אז מוסיפים לתפילת עמידה את הבקשה "מְשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם" (במקום "מוריד הטל" שנאמרת בתקופת הקיץ). בתקופת בית המקדש, חלפו שבועיים נוספים עד שאחרוני החוגגים הספיקו לחזור מירושלים לבתיהם בצפון הארץ ובדרומה. לכן, רק ממנחה של ו' במרחשון מתפללים "ותן טל ומטר לברכה" במקום "ותן ברכה" הנאמרת בתקופת הקיץ. בתפילה לגשם באה לידי ביטוי הכמיהה לאדמה דשנה ורווית גשם, ליבול טוב, לצמיחה ולפריחה. על פי מסורת ישראל גשמים בעתם מתנים בהתנהגות נאותה של העם כפי שנאמר: "וְהָיָה, אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֵל-מִצְוֹתַי... וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ, יוֹרֵה וּמְלַקֹּשׁ". (דברים יא ג).

בחברות החקלאיות התלות בגשמי הברכה הייתה גדולה כל כך, עד כי ידוע שמלכים העסיקו מורדי גשמים מקצועיים, אנשים שהיו ברובם קדושים או חסידים. במקורותינו מסופר על אליהו הנביא במלחמתו כנגד נביאי הבעל כאשר הוא מוריד גשם בהר הכרמל לעיני העם מכוח התפילה (מלכים א' י"ז 1, י"ח 30-19). חוני המעגל הוריד גשם בכוח תפילתו ובכך מנע בצורת ורעב (תענית כג עא).

במסורת יהודי עיראק מסופר כי הפחה התורכי האשים את היהודים בבצורת ולכן איים שאם לא יביאו את המטר יגורשו כולם מירושלים. הרב משה גאלנטי, ראש רבני ירושלים לפני מאתיים שנה, הצטווה להוריד גשם. הרב אסף רבים מאנשיו, הוביל אל קבר שמעון הצדיק, ושם התפללו כולם ובכו בקול גדול ובדמעות. מספרים כי כשאסף את אנשיו ציווה עליהם הרב להצטייד במטריות ובבגדי גשם כי היה משוכנע שבתום התפילה אכן ירד גשם. וכך היה: בעודם מתפללים התכסו לפתע השמים בענני גשם, והחלו יורדים גשמים חזקים.

על פולחנים ותפילות לגשם בתרבויות אחרות בעמוד הבא.

אילת אסקוזידו

אם לתלמיד בגו קשת

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

השבוע בגן קשת

בעקבות פרשת "לך לך" רצינו להמחיש לילדים איך מרגיש אדם שנאלץ [ולא חשוב כרגע מהי סיבת האילוף] לעזוב את המוכר לו ולעבור למקום חדש.

הילדים נשאלו מה היו לוקחים איתם במקרה שכזה ומסתבר שכלל לא קל לחשוב מה הכי חשוב לך ועל מה לא היית רוצה לוותר. והנה תשובותיהם:

דפנה : את הפרחים מהגינה שלי, אגרטל וברבית.

נהוראי : את המשחק "תירס חם".

רוני : דברים שקנו לי עם המון כסף – את תיבת הנגינה, את הקופה כמו שיש לנועה א. ואת נעלי הבית החדשות.

רעות : ברביות ומרשמלו.

נועם : את השמיכי שלי וקצת מהצעצועים האהובים עלי.

נטע : אני באמת הייתי צריכה לעבור לסבא וסבתא כי צבעו לנו את הבית אז לקחתי בראצית וברביות.

חן : רובוטים, כפות, מגרפות, את הדובון שלי ואת אח שלי דותן.

עידו : הייתי לוקח איתי אוכל ומים.

יוגב : פאוור רנג'רס ואולי גם חיילים.

רועי : את האבירים מהגן ואת הסרט גיבורי העל וגם משחק מחשב. דנה : את הבובות שאני ישנה איתן במיטה, את הכרית שאני מחבקת בלילה ואת הדובי הלבן.

עמית : את הקוף שלי וגם את כל האמבטיה שלי כי יש בה דברים שחשובים לי – כוס, שמפו, סבון, משחת שיניים ומברשת שיניים.

שחר פ. : את הפלאפון שלי וכמה צעצועים.

שחק : את כל המשחקים שאני אוהב. אני אמצא את הארגזים הכי גדולים ואכניס אליהם את הצעצועים שלי ואם לא יהיה מקום לכולם אז אני אמצא עוד מזוודות ותיקים ואכניס את כל מה שישאר.

איתי : משחקים שאני אוהב.

נועה צ. : חלק מהדברים שלי – ברביות, בראציות ובובות.

בארי : כשהייתי תינוק נסעתי לאמריקה ולקחו לי צעצועים של תינוקות. אם עכשיו הייתי נוסע הייתי לוקח את המגרה של המיטה שיש בה משחקים.

הילה : בובת תינוקות שקוראים לה שרון ואני נורא אוהבת אותה. דניאל ת. : כשעברנו דירה ההורים שלי הביאו לי את המיטה והמשחקים הישנים שלי.

נמרוד : את הנינג'ות ואת הספרים שלי.

נועה א. : את שלושת הבובות שלי – יובל, שחר ורוני.

עדי : את הבובה, את תיבת הנגינה ואת ההורים שלי.

גה : את כל הדברים שיש לי בבית, את הדברים של ההורים, את השעון המעורר ואת הכול הכול.

דניאל מ. : את אחות שלי – שיראל.

תמר : את תיבת הנגינה ואת התיק שלי.

עומר : כלי נשק אם יבוא משהו וירצה להרוג.

שחר א. : את הדברים שאני הכי אוהבת כמו למשל הפיות שלי והבובה שכשמוציאים לה את המוצץ אז היא בוכה.

ניר : את הסבון, השמפו ומשחת השיניים שלי.

המשך מהעמוד הקודם:

הכנענים האמינו ב"פעל", פירוש השם: אדון. בתפקידו כאל הסערה נחשב פעל למשיב הרוח ומוריד הגשם, ולפיכך היה אחראי לפריונם של בני האדם, בעלי החיים, הצמחים והעולם בכללו. מפאת שלטונו על הגשם והטל נתכנה פעל גם 'רוכב ערבות'. **התאילנדים** מאמינים שלפסל של בודהה העשוי מבדולח, שנקרא Pra Setang Khamani יש סגולות שיכולות להוריד גשם, ולכן הפסל הוא הקישוט המרכזי בפסטיבל Songkran השנתי.

בתרבות **המונגולית** השמאניזם בעיקרו הינו סגידה לכוחות הטבע. השמאן, כהן הדת, מתקשר עם השמים ומבקש גשם במידה.

הנוסחה **הרומאית** "דו אוט דס" – "אני נותן ש מא אתה תתן" שיקפה את גישת הסוגדים לאלים. הסגידה הציבורית כוונה לרצות את האלים כדי שישלחו גשם, יכול טוב, ניצחונות צבאיים וברכות ציבוריות נוספות.

גם אצל בני **המאיה** התפילה כוונה להשגת יעדים חומריים, כגון גשמים בעתם. האלים ייצגו את כוחות הטבע: אל האדמה, אל הגשם, אל התירס ועוד.

השבוע לפני...

ט"ו חשוון תרצ"ט (9.11.1938) - פוגרום **"ליל הבדולח"** ברחבי גרמניה.

ט"ז חשוון תש"י (8.11.1949) – החל מבצע **"מרבד הקסמים"** להעלאת יהודי תימן.

י"ח חשוון תרכ"א (3.01.1860) – חנוכת **"משכנות שאננים"**, השכונה הראשונה מחוץ לחומות העיר העתיקה, שנבנתה ביזמת משה מונטיפיורי.

י"ט חשוון תשכ"ח (22.11.1967) – **החלטת מועצת הביטחון 242**, הקובעת עקרונות לשלום במזרח התיכון.

מתוך האתר:

<http://www.emek.org.il/library/luachshana/luach1.htm>

**ברכות לאיתן ונטליה
זליגר לרגל הולדת
ביתם השלישית, נגה**

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת